

Розвивальні творчі вправи в початкових класах, за систематичного їх використання і правильної організації, спонукають дитину до мовленнєвої діяльності, заохочують до роздумів, уважного ставлення до вимовленого слова, виконання творчих завдань, пробуджує віру у власні сили і творчі можливості.

Метою навчання учнів початкових класів є розвиток особистості учня, розкриття його здібностей і талантів. У контексті освітніх реалій сьогодення ця мета конкретизується як підготовка до життя, розвиток їх інтелектуальних та творчих здібностей, опанування нових знань, актуалізація пізнавальної діяльності молодшого школяра.

Застосування розвивальних творчих вправ залучає учнів не тільки відтворювати набуті знання, вміння й навички, але й сприяє головним чином розвитку пізнавальної активності, творчих здібностей та формує компетентності учнів.

Центральним аспектом цього процесу є розвиток творчого мислення школяра, зокрема під час роботи над розвивальними творчими вправами, що задовольняє низку вимог:

- реалізує пізнавальну потребу молодшого школяра, що ґрунтується на природних інстинктивних реакціях – «дослідницькій» та «ігровій», потребу у враженнях, спілкуванні, самореалізації та самоактуалізації;
- втілює єдність змістовного, почуттєво-емоційного та операціонального в пізнавальній діяльності;
- відповідає основним критеріям: понятійності, самостійності, гнучкості, ігровій комбінаторності;
- орієнтує не на результат, а на спосіб дії.

Роботу над розвивальними творчими вправами здійснюють поетапно за допомогою дослідницьких, ігрових, творчо-прикладних дій, під час яких розвиваються та поєднуються операційне та образно-асоціативне види мислення.

Такі завдання є системою, що дає змогу сформувати і розвинути всю

різноманітність інтелектуальної й творчої діяльності учнів та забезпечити перехід від репродуктивних, формально-логічних дій до творчих.

Розвивальні творчі вправи спрямовані на розвиток:

- фонематичного слуху;
- мнемонічних процесів (пам'яті);
- уваги;
- творчої уяви;
- мислення;
- мовлення;
- комунікативних здібностей.

Отже, розвивальні творчі вправи в початкових класах, за систематичного їх використання і правильної організації, спонукають дитину до мовленнєвої діяльності, заохочують до роздумів, уважного ставлення до вимовленого слова, виконання творчих завдань, пробуджує віру у власні сили і творчі можливості.

Місце розвивальних та творчих вправ у структурі уроку залежить від багатьох факторів:

- рівня підготовки учнів;
- дидактичної мети;
- характеру навчального матеріалу;
- часу, відведеного на вивчення теми.

Використовуючи розвивальні творчі вправи, потрібно дотримуватися таких вимог:

- цілеспрямованість застосування;
- підпорядкованість тематиці, навчально-виховній меті уроку;
- відповідальність дитячому світогляду, віковим та індивідуальним особливостям;
- різноманітність форм організації навчальної праці учнів (індивідуальні, групові, колективні);
- нерозривний зв'язок з іншими формами та методами роботи.

Розвивальні творчі вправи мають велике значення для розвитку мовлення і мислення учнів; активізують та збагачують їх словниковий запас; прищеплюють інтерес до навчання.

Розвивальні творчі вправи з читання

1- 2 класи

«Відгадай слово»

- Перший звук у слові кріт, другий – у слові міст, третій звук – у слові торт.

- Яке слово утворилося? (Кіт).

«Плутанина слів»

АМК - ... (МАК) ОРГА - ... (ГОРА) РОКЛИ – (РОЛИК)

НОГМ – (ГНОМ) РОКУЦ – (ЦУКОР) УЛГОб – (ГОЛУБ)

«Склади звукову модель слова-відгадки»

Є і кріп, і бараболя,

М'ясо, морква і квасоля,

Цибулина і петрушка.

От смачна в нас буде ...(юшка)!

«Запам'ятай слова»

Завдання для роботи в групах (Кожна група отримує картку слова – узагальнення і запам'ятовує лише слова заданої групи предметів. Слова учні сприймають на слух, або записані на картках – «блискавках»)

* Троянда, огірок, вишня, тюльпан, ялина, слива, дуб, гвоздика, томат, сосна, яблуко, помідор.

* Машина, картопля, літак, огірок, тролейбус, помідор, сонце, цибуля, лампа, потяг, ліхтар, свічка.

«Текст – плутанка»

етоГі

У таликНа либу стогі. анВо гоприщала хї маєч з рогомип. тарСийш траб
кошаС сінпри із хукні зайчик. таНалак амас лалинаайч у шкича. наГар
подгосиня таНакла!

«Метаграма»

* Не цвірінькає – співає,

Жовто-чорне пір'я має,

З лісових густих кущів

до родини горобців

Пташка в гості прилітає,

Як харчів не вистачає.

Після «С» як замість «И»

Букву «У» напишем ми,

Будем мати запашну,

Гарну ягоду смачну. (Синиця – суниця)

*Я продукт молочнокислий

І для всіх дітей корисний

Та зміню на «М» я «С»

Стане дружним світ увесь. (Сир – мир)

«Слова навпаки»

Запишіть 5 односкладових слів, що від перестановки звуків (першого й
останнього) набули б нового значення.

Наприклад: мир – Рим.

Відповідь: кіт – тік, кат – так, лік – кіл, рік – кір (хвороба),

лід – діл (низовина), рай – яр, бук – куб.

3 - 4 класи

«Ланцюжок асоціацій»

Необхідно запам'ятати якомога більше не пов'язаних між собою слів.

Вчитель називає перше будь-яке слово – іменник. Хтось із дітей повторює його і називає своє слово, інший учень повторює попередні слова і додає своє слово...

Учням вчитель дає пораду: слова уявно об'єднувати. (Наприклад подано слова: будинок, кіт, ліс, апельсин, шафа, змія, книга, пожеже, крокодил). Вам необхідно уявити будинок, по якому ходить кіт, який потім вистрибує у вікно і потрапляє до лісу, де на деревах ростуть апельсини. В апельсині схована шафа, в кутку якої причаїлася змія.

«Корегування»

Викреслити з речення на дошці певні літери і прочитати сховане слово:

Викреслити всі літери «С»

ССМссоСsslСССоссдсССцСссСісСсс!ССс

(Молодці!)

«Незавершене речення»

Завершити речення, додавши якомога більше другорядних членів:

В лісі ростуть...

Дівчинка співає...

Навесні в лісі...

«Зліва – направо, справа - наліво»

* Листяне дерево – геометрична фігура. (Дуб – куб)

* Гул голосів – чарівник. (Гам – маг)

* Площа для сільськогосподарських робіт – домашня тварина. (Тік – кіт)

* Розряд речей за якістю – канат. (Сорт – трос)

* Злак – молочний продукт. (Рис – сир)

«Піктограма»

Учитель зачитує текст. Завдання учням – запам'ятати, зобразивши кожен смисловий фрагмент у вигляді малюнка. Потім діти переказують текст, користуючись своїми «піктограмами».

«Слова – перевертні»

а) Знайдіть 5 односкладових слів, які читаються зліва направо і справа наліво однаково і мають те саме значення.

Відповідь: дід, біб, вів, Тит, око.

б) Знайдіть не менше ніж 4 дивовижних слова, що складається із 5 звуків кожне, які б читалися зліва направо і справа наліво не зяючи свого значення.

Відповідь: Пилип, потоп, наган, корок, зараз,...

«Слова з нотами»

Пригадайте й запишіть якнайбільше слів, що мають склади – назви нот (до, ре, мі, фа, соль, ля, сі).

Наприклад: до + ля = доля; по + мі + до + ри = помідори; до + мі + но = доміно.

«Розсекретіть вірш»

Знайдіть і прочитайте вірш, викресливши зайві літери. Назвіть автора вірша.

ТмтЕолЧауЕр ВуеОзщДенгАи ЗівПпррІоДооЯоВвОіРіАіі
ЯваРпОпМррНзхАгДгОееЛккИууНлдУке
ПцуИчШсАкеЄнТггЬлдСорЯппНджАаДаВолОаДваОваЮ
ЧівЕаРпВаоОитНолАнКеАккЛуИукНууАчч.

Відповідь:

Тече вода з-під явора

Яром на долину,

Пишається над водою

Червона калина. (Т.Г.Шевченко)

Розвивальні творчі вправи з української мови

1-2 класи

Вправи на розвиток мислення. Вилучення зайвого

1) кавун, м'яч, огірок, яблуко ;

2) заєць, лисиця, ведмідь, кіт;

- 3) портфель, блокнот, газета, зошит;
- 4) фіалка, ромашка, волошка, морква;
- 5) лялька, машинка, книжка, скакалка ;
- 6) потяг, літак, пароплав, самокат;
- 7) горобець, оса, ластівка, орел;
- 8) молот, рубанок, обценьки, стілець;
- 9) лижі, човен, санчата, ковзани;
- 10) пожежник, космонавт, солдат, балерина.

„Асоціація”

1. Швидко вимовте абетку, вигадуючи на кожну букву слово, що починається з неї.
2. Вимовте абетку, пригадуючи на кожну букву термін з курсу цієї науки, що починається з неї.
3. Вимовте 10 жіночих / чоловічих імен, що зустрічалися вам в курсі української мови, нумеруючи кожне з них.
4. Виберіть одну літеру абетки і назвіть 20 слів, що починаються з неї, нумеруючи кожне з них.
5. Візьміть будь-який термін навчального предмета і за 5 хв. напишіть максимальну кількість виразів з цим словом.

Вправи на розвиток мовлення.

Відгадай обов'язково, як літера міняє слово!

Всього чотири літери у слові,
а замість його міняють початкові:

з г - буде чорна птиця дика,
з п - інша горда і велика,
з к - вже напій пахучий буде,
що для гостей готують люди;
з л - виріб, дошка з стояками,
де спочиваємо ми з вами,

також вибій, на шахтах знаний,
і вивержень потік вулкан ний.
Коли ж там С поставлю я,
То буде вже людське ім'я.
Які ц слова? Запиши.

Творчі завдання.

1. Спиши текст, розкриваючи дужки. Добери заголовок.

Дуже давнім промислом в Україні є плетіння (лоза). (Лоза) можна гнути,
переплітати. Вона не ламається. З (лоза) плетуть кошики, колиски, меблі.
Вміють працювати з (лоза) народні умільці.

2. Вивчи вірш і запиши його по пам'яті. Підкресли слова, в яких звуків
більше, ніж букв.

О слово! Будь мечем моїм!

Ні, сонцем стань! Вгорі спинися,

Осяй мій край і розлетися

Дощами судними над ним.

3. Доповни речення словами за змістом. Склади коротку розповідь і добери
заголовок.

Мама вишиває (що?)...

Нитки лягають на тканину (як?)...

Орнамент виходить (який?)...

На ньому зображені (що?)...

Мені подобається (що?)...

4. Прочитай. Заміни виділені слова антонімами. Добери заголовок і запиши
свій текст. Як змінився текст?

Сонце заходить, прощаючись із землею. Затихає легенький вітерець.

Перестають співати пташки. Люди повертаються з поля.

Завдання для виявлення рівня розвитку пізнавальної активності

1. Прочитай текст:

Вихідний день - це час не тільки для розваг. Кожну хвилину відпочинку треба проводити різноманітно, цікаво і насичено. Можна читати, займатися спортом, корисною працею, ходити на екскурсії тощо. Час дуже дорогий. Він потребує поваги та ощадливості.

Поділ текст на частини. Біля кожної частини постав позначку Z.

Скільки частин у тексті?

А 2

Б 3

В 4

2. Обведи рядок, у якому записано тільки спільнокореневі слова:

А річка, річечка, річки

Б річечка, річковий, річка

В річковий, річкова, річечка

3. Визнач іменник, у якому відбулося чергування приголосного звуку в процесі словозміни:

А книзі

Б мазі

В князі

4. Обведи рядок, у якому всі іменники в орудному відмінку однини записано правильно:

А вежею, мечем, краєм, мрією

Б краєм, вежею, мечом, мрією,

В мрією, краєм, вежею, мечем

Прочитай речення:

Кучеряві верби купають у воді віти.

У якому часі вжито дієслово у реченні?

А. у минулому

Б. у теперішньому

В. у майбутньому

8. У якому рядку записано дієслово в неозначеній формі?

А. фарбувати

Б. фарбували

В. фарбуєш

9. Обведи рядок, у якому всі прислівники записано правильно:

А. ввечері, ліворуч, щоденно

Б. ліво руч, ввечері, щодено

В. що денно, в вечері, ліворуч

10. Утвори і запиши словосполучення із поданих слів:

Розмовляти з (ми)

11. Склади і запиши речення з однорідними прикметниками, яке відповідає схемі: _____

12. Постав іменники, що подано нижче, в орудному відмінку однини:

Медаль - _____

Кров - _____

Чемність - _____

13. Прочитай словосполучення:

Калинова гілка

Визнач рід і число прикметника:

Рід _____ Число _____

14. Прочитай речення:

На високому горбі росте струнка білокора береза.

Встанови логіко - граматичні зв'язки між членами речення за допомогою питань:

(Що?) _____;

_____ (що робить?) _____;

_____ (яка?) _____;

_____ (яка?) _____;

_____ (на чому?) _____;

_____ (на якому?) _____.

15. Прочитай уривок вірша О. Журливої:

Пахне липами навколо,

Мед збирають з липи бджоли.

Посхилялись довгі віти...

Гарно, діти, в липні жити! іменники прикметники дієслова

прислівники Службові слова

16. Прочитай слова:

Умовити, допомогти, зацікавити, шепотіти.

Розподіли запропоновані слова за двома групами та впиши їх у відведеному місці:

I - ті, які належать до I дієвідміни

II - ті, які належать до II дієвідміни

17. Склади і запиши свою казку про пригоди у зачарованому лісі.

Придумай назву своєї казки. Передбач у своєму творі фантастичні елементи,

притаманні жанру казки. Дотримуйся три частинної структури

висловлювання. Передбач абзаци. Розкрий тему у змісті твору. У тексті

використовуй слова - синоніми та антоніми. Пиши грамотно. У твоєму тексті

має бути 60 - 80 слів.

Гра “Хто? Що?”

Учитель показує предметні малюнки із зображенням людей, тварин, речей,

рослин і т.ін. У відповідь учні, сигналізують картками “Хто?” “Що?”

Гра “Хто більше?”

Клас поділяється на дві команди. Перша команда придумує іменники, які

містять один склад із трьох звуків, один з них – м’який приголосний,

відповідають на питання що?. Друга команда добирає такі ж за звуко-

складною будовою іменники, але відповідати вони мають на питання хто?

(Що ? – ліс, йод, лід, ніс, рік, дім. Хто? – дід, віл, кіт, рись).

Гра “Істота чи неістота”.

Вчитель читає іменники:

Україна, кобра, українка, хліб, базика, кобзар, байкар, спів, хлібороб,
будівельник, співачка, будова, аптека, шахта, аптекар.

Учні слухають, на кожний іменник сигналізують картками “Хто?” “Що?” або
“Істота” “Неістота”.

Гра “Хто швидше?”.

Учні одночасно починають і пишуть протягом умовного часу (5-10 хв) слова,
що відповідають на питання що? (назви предметів у класній кімнаті або
назви меблів чи одягу). Скільки слів запише учень - стільки дістає очок.
Віднімається по два очка за допущені помилки.

Гра “Іменники на одну букву”.

Учитель пропонує на певну букву зібрати і записати іменники, що
відповідають на питання що? (або на питання хто?). наприклад, на букву р
(рука, редиска, річка, реп’ях, рівень, рослина).

Переможцем вважається той, хто протягом визначеного часу (3-5хв.)
правильно запише найбільшу кількість таких слів.

Гра “Хто це? Що це?”.

На дошці записані слова: вовк, лисиця, ясень, лев, горобина, дуб.

Назвати хто це? що це?

Які з цих слів є назвами рослин, а які – назвами тварин?

Як називаються слова, що означають назви предметів і відповідають на
питання хто? що? Записати подані іменники у дві колонки: у першу – назви
рослин, у другу – тварин.

Гра “Лото назв”.

На картках написано по декілька слів, що означають назви предметів.

Учитель розкриває зміст певного слова, а учні повинні знайти його на

картках і закрити.

Для гри можна використовувати такі слова (іменники):

акваріум, метро, верблюд, гербарій, театр, вогнище, компас, ліщина.

Для вчителя: 1. Скляний ящик з водою для риб. (Акваріум). 2. Жуйна тварина з одним чи двома горбами. (Верблюд). 3. Колекція засушених рослин.

(Гербарій). 4. Приміщення, де відбуваються вистави. (Театр). 5. Купа дров або хмизу, які горять. (Вогнище). 6. Прилад для визначання сторін світу.

(Компас). 7. Лісовий чагарник, на кущах якого ростуть горішки. (Ліщина). 8.

Підземна міська залізниця. (Метро).

Виграє той, хто першим закриє усі назви на своїй картці.

3-4 класи

Вправи на визначення числа іменників

Гра “Множина чи однина?”

Учитель називає іменники в однині та множині. Учні картками, на яких написано “Множина”, “Однина”, показують число іменників.

Виграє той, хто найменше помилиться. Для гри можна використовувати такі іменники: учитель, учні, фабрика, завод, пшениця, медаль, черешні, неділя, вишенька, герої, олівець, море, книга, яблуко, сонце, вікна.

Гра “Один - багато”

На дошці запис:

Зимі кінець, якщо заспівав жайворонок, зацвірінькали горобці, прилетіли дикі голуби, відлетіли в ліси, поля ворони, з’явилися шпаки.

Вийшов з барлоги ведмідь, застрибав на лісовій галявині заєць.

Які прикмети того, що зима закінчується?

Як називаються слова, що відповідають на питання хто? і означають назви предметів? Запишіть у дві колонки іменники, що є назвами птахів і звірів в дві колонки: однина –множина.

Гра “Хто більше”

Учні поділяються на дві команди. Перша команда добирає і записує іменники, які вживаються тільки в однині, друга – тільки в множині (в однині – молодь, лічба, читання, ходьба, доброта, сміливість, хоробрість, радість, любов; в множині – ножиці, граблі, ворота, дрова, макарони, гроші, канікули, іменники, жнива, харчі). Перемагає команда, яка дібрала більше відповідних іменників.

Вправи на визначення роду іменників

Гра “Визнач рід іменника”

Вчитель демонструє малюнки із зображенням тварин, рослин, людей. У відповідь учні сигналізують картками “чол. р.”, “жін. р.”, “сер. р.”.

Гра “Якого роду?”

Вчитель зачитує іменники різного роду. Учні у відповідь сигналізують картками “чол. р.”, “жін. р.”, “сер. р.”.

Гра “Наш рід”

Учні поділяються на три групи: чоловічий, жіночий та середній. Учитель проказує іменники. Кожна група, плескає у долоні, якщо названий іменник відповідає її роду.

За помилку одного з учнів група дістає зауваження. Виграє та група, яка матиме найменше зауважень.

Вправи на змінювання іменників за відмінками

Гра “Наш відмінок”

Учні поділяються на три групи: родовий, знахідний, місцевий або називний, давальний, орудний відмінки. Вчитель визначає іменники і проказує їх у реченнях. Кожна група плескає у долоні, якщо названий іменник відповідає її

відмінку.

За помилку одного з гравців група дістає зауваження. Виграє та група, яка має найменше зауважень.

Гра “Якого відмінка”

В учнів є картки з першими буквами назви відмінків. Добре, якщо ці картки різнокольорові. Вчитель називає різні відмінки закінчення іменників. Учні картками показують відмінок і називають відповідний іменник.

Якщо закінчення однакові у двох або трьох відмінків, учасники показують картки з усіма відмінками.

Гра “Постав у потрібному відмінку”

Окремі іменники в тексті учитель диктує у початковій формі, а учні пишуть їх залежно від зв'язку з іменними словами в реченні.

Наприклад: 1. Пішла луна (гай). 2. Червоніє за (гора) калина.

Учні пишуть слова гай і гора в орудному відмінку.

Гра “Відмінковий сполучник”

Учитель називає іменник у називному відмінку і викликає учня, який повинен сказати іменник у родовому відмінку тієї ж відміни. Другий викликаний учень називає іменник цієї ж відміни у давальному відмінку і т.д.

Виграє той, хто матиме найменше помилок.

Вправи на формування загального поняття про прикметники

Гра “Який? Яка? Яке?”

Вчитель називає слово, яке відповідає на питання хто? або що? Гравці записують і добирають до нього та записують слова, які є назвами ознак, відповідають на питання який? яка? яке?

Наприклад: дуб старий, високий, гіллястий, товстий, зелений... скільки слів запише гравець – стільки дістає очок. Знімається по два очка за не правильну відповідь.

Гра “Хто більше?”

Дається завдання дібрати якнайбільше прикметників, які відповідають на питання який? і в корені слова мають ненаголошений голосний (е) чи (и), який перевіряється наголосом. Перший варіант добирається слова з ненаголошеними (е), а другий з ненаголошеними (и).

(Медовий, веселий, весняний, зелений, високий, широкий, глибокий).

Гра “Заборонені прикметники”

Учитель диктує речення. Речення, в яких є прикметники на означення кольору писати не можна.

Виграє той, хто правильно виконає завдання. Для цієї вправи можна використовувати такі речення:

1. Ви знаєте, як тиша пестить у місячні веселі ночі? 2. Ви знаєте, як сплять старі гаї? 3. Як упав же він з коня та й на білий сніг. 4. На призьбі дід старий - як сон. 5. Мій травень золотий, зелений травню! Мій травню голосний – на всі дороги.

Вправи на визначення роду прикметників

Гра “Наш рід”

Учитель зачитує словосполучення іменника з прикметником. У відповідь сигналізує той ряд, який має відповідні картки: “чол.р.”, “жін.р.”, “серед.р.”.

Гра “3 іменників - прикметники”

На дошці записано 10 іменників.

Завдання: утворити і записати від кожного іменника прикметники чоловічого, жіночого і середнього роду.

Учитель через визначений час перевіряє виконання. За кожен правильно утворений прикметник зараховується по одному очку. За допущену помилку

знімається два очка.

Матеріал для вчителя:

Дуб (дубовий, дубова, дубове); холод (холодний, холодна, холодне); сонце (сонячний, сонячна, сонячне); мороз (морозний, морозна, морозне); розум (розумний, розумна, розумне); вітер (вітряний, вітряна, вітряне); щастя (щасливий, щаслива, щасливе); дощ (дощовий, дощова, дощове); літо (літній, літня, літнє); сніг (сніговий, снігова, снігове).

Гра “Якого роду прикметники?”

Учитель називає іменники з прикметниками. Учні картками показують, якого роду іменник і прикметник. На картках написано початкові букви назви роду (“Ч”, “Ж”, “С”).

Для гри можна використовувати такі словосполучення:

синє небо, фарфорова ваза, осінній ранок, залізна труба, старий чоловік, ніжна пісня, кремезне дерево, сталеве серце, злі обличчя, квадратний стіл, свіжа зелень. Виграє той, хто найменше помилятиметься.

Вправи на змінювання прикметників за числами

Гра “Визнач число”

Вчитель зачитує словосполучення іменників з прикметниками в однині і множині, у відповідь учні сигналізують картками з написами “однина” і “множина”

Гра “Хто швидше перетворить однину в множину”

На дошці написано 10 прикметників з іменниками в однині. Треба написати в множині лише прикметники та іменники чоловічого роду.

Виграє той, хто першим правильно виконає завдання.

Матеріал для вчителя:

Темна ніч, круглий місяць, велике вікно, зимовий ранок, запальне сіно,

голосний дзвоник, класна кімната, рясний дощ.

Вправи на формування загального поняття про дієслово

Гра “Що робити?”

Учитель називає слово, яке відповідає на питання хто?, учні запитують його, а потім самостійно добирають і записують слова, які відповідають на питання що робити? і т.д..

Скільки слів запише учень, стільки дістає очок.

Знімається два очка за кожну помилку.

Гра “Напиши п’ять прикладів з двома дієсловами”

Учитель пропонує написати п’ять прикладів в яких має бути два дієслова.

1. Краще не обіцяти, як слова не здержиш. 2. Книжка вчить як на світі жити. 3. Правда й з дна моря виринає, а неправда потопає. 4. Хто з правдою зріднився, той грому не боїться.

Вправи на розрізнювання часових форм дієслів

Гра “Наш не наш час”

Учні поділяються на три групи: теперішній, минулий, майбутній час.

Учитель промовляє речення чи пише їх на дошці. Коли у реченні, наприклад, є дієслова минулого часу, то учні з групи минулого часу піднімають руки, а решта учнів каже: “Не наш час”. Коли у речення є дієслова двох часів, то руки піднімають обидві групи.

Виграє та група, учні якої найменше помилок.

Вправи на визначення особи та дієвідміни дієслова

Гра “Яка дієвідміна”

Вчитель називає дієслова, учні на пальцях показують до якої відміни

належать ці слова. Виграє той, хто найменше помилиться.

Гра “Яка особа”

Вчитель проказує речення, в яких є дієслова. Учні, почувши дієслова, на пальцях чи цифрами, написаними на картках, показують якої вони особи.

Виграє той, хто жодного разу не помилиться. Для гри можна використовувати такі речення:

1. Спіють груші по садах, відлітять зібрався птах.
2. Бачить – не бачить, чути – не чує, мовчки говорить, добре мудрує.
3. Ми дружимо з книжкою.
4. Гарно ти співаєш!
5. Вранці взимку пташка тремтіла, а до неї друга ж прилетіла.
6. Не співаю я бо поточків і земної травиці ожидаю.

Гра “Хто швидше”

Учитель пише на дошці дієслова в неозначеній формі. Учні повинні списати їх, визначити дієвідміну кожного дієслова і дібрати до кожного антонім.

Виграє той, хто першим виконає правильно завдання.

Слова для гри: шити (пороти), падати (вставати), заборонити (дозволити), знайти (загубити), любити (ненавидіти).

Вправи на вивчення теми “Займенник”

Гра “Спіймай займенник”

Учитель проказує речення. Учні, почувши займенник, плескають у долоні.

Виграє той, найменше помиляється.

Для гри можна використати такі речення:

1. Приколю свою картинку над столом у мами я.
2. Ми для тебе із татом подарунок шукаєм весь день.
3. Ти ж бо гідна дарунку такого, що лиш в казці бува золотим.
4. Ми сміливі, ми правдиві.
5. Пішов йому десятий рік, він працювати добре звик.
6. Якщо в мене є цукерка, пів цукерки другу дам.

Гра “Угадай займенник”

На дошці написано речення з пропущеними в них займенниками. Учні списують ці речення, вставляючи займенник. Виграє той, хто першим виконає завдання. Для гри можна використати такі речення:

1. ... люблю свою Україну. 2. ... любить читати книжки. 3. ... завжди говоримо правду. 4. ... змагаються за честь своєї школи.

Гра “Хто найшвидше напише три займенники з двома е” ?

Учитель пропонує написати три займенники, щоб у кожного з них було по два е, наприклад: мене, тебе, себе. Виграє той, хто першим правильно виконає завдання.

Гра “Хто найшвидше напише три займенники з ьо, йо”?

Учитель пропонує написати три займенники, щоб у кожному з них були ьо чи йо, наприклад: ньому, його, йому.

Виграє той, хто найшвидше правильно виконає завдання.

Гра “Що це за займенник”?

1. Назвіть займенник I особи однини, який вказує на особу, яка сама про себе говорить. 2. Назвіть займенник III особи однини чоловічого роду, який вказує на особу або предмет, про яких розповідають. 3. Назвіть займенник II особи множини, який вказує на осіб, до яких ми звертаємося. 4. Назвіть займенник, який вказує на особу, до якої ми звертаємося.

Вправи на вивчення теми “Прислівник”

Гра “Спіймай прислівник”

Учитель проказує речення. Учні, почувши прислівник, плескають у долоні. Виграє той, хто найменше помилиться. Для гри можна використати такі речення:

Сьогодні чудова погода. 2. Тихо, тихо Дунай воду несе. 3. Вдома вчи уроки пильно, ранком вчасно йди до школи, точним будь і акуратним, не затримуйся ніколи. 4. Був коваль. І удень і вночі він кував дивовижні ключі.

Гра “Хто швидше”?

Учитель пропонує написати п’ять прислівників, що відповідають на питання як? і п’ять прислівників, що відповідають на питання коли?

Наприклад: бадьоро, весело, сумно, смішно, уважно; восени, влітку, взимку, навесні, вранці.

Виграє той, хто першим правильно виконає завдання.

Гра “Допиши прислівник, протилежний за значенням.”

Учитель пише на дошці десять прислівників. Учні списують їх і до кожного дописують протилежні за значенням (антоніми), наприклад: назад-вперед, вночі-вдень, тихо-голосно, мало-багато, сьогодні-завтра.

Виграє той, хто правильно і швидко виконає завдання.

Гра “Лото прислівник”

Учні одержують картки, на кожній з яких написано три речення з пропущеним прислівником. Ці прислівники написані на окремих картках, які тримає вчитель і записує з ним речення. На картках можуть бути такі речення:

Посідали діти на траві (навколо) вогнища. (Зненацька) прилетів вологий вітер. Пострибав горобець (навпростець). 2. (Невдовзі) в стелі підземелля одчинився люк. (Нишком) вибрався він з-під листя. (Багато) шкідливих комах винищують шпаки. 3. Пив тигр (повільно), певний у своїй силі й могутності. Назбирали ми їх (чимало). Я (швиденько) опустився снопові на спину.

Вправи на вивчення теми “Прийменник”

Гра “Спіймай прийменник”

Учитель показує речення з прийменниками. Учні сплеском у долоні ловлять прийменники. Для гри можна використати такі речення:

У лісі під ялинкою жив заєць із зайчихою.

В повітря піднявся літак.

А я у гай ходила по квітку ось таку.

Стоять під білими снігами сосни.

Засиніли проліски у ліску.

Гра “Встав прийменник”

Усі одержують картки, на яких написано слова, а також набір прийменників.

До кожного слова, треба добрати та поставити відповідні прийменники.

Слова на картках і прийменники до них можуть бути такі:

(на) полі, на (дереві), у (лісі), у (виямках), під (хатою), під (ліжком).

Ігри для вивчення словникових слів.

«Змійка»

Кожний член групи по черзі виходить до дошки, записує по одному словниковому слову і підкреслює орфограму в ньому. Записи можна робити не тільки на дошці, а й на аркуші паперу. Тоді учень, який записав слово, передає папір однокласникові.

«Така цікава буква»

Школярі пригадують і записують якомога більше слів, до складу яких входять дві однакові букви.

Зразок.

Загадка, парасолька,

Україна, українська.

Годинник, корисний.

Лелека, посередині.

Гра «Буква до букви»

Використовуються картки літер розрізної абетки. Грають парами. За допомогою лічильки вибирають учня, який буде починати гру: класти на парту на свій розсуд картку з написаною на ній буквою. Другий учень додає ще одну картку так, щоб вийшло слово. Настає черга першого учня. Він може прикладати свою картку з лівої, правої сторін або взагалі вставляти картку між картками, що вже лежать на парті. Таким чином, гравці по черзі додають одну картку, намагаючись скласти словникове слово.

Виграє школяр, який першим побудує слово. Якщо гра проводиться декілька разів, бали (які нараховуються за кількістю карток у побудованому словниковому слові) записують на окремому папері.

У такому разі виграє першокласник, який набере найбільшу кількість балів.

«Словограй»

Гра має на меті розвиток орфографічної пильності дітей. Учитель готує декілька наборів карток, які складає у конверти. На картках написані словникові слова. Деякі слова навмисно написані неправильно. Діти працюють у малих групах. Серед запропонованих учителем карток, школярі вибирають тільки ті, на яких словникові слова записані правильно. Один із членів групи називає слова, які вибрано, та пояснює контрольні моменти в них.

Матеріал для гри.

1. Корисний, Україна, гудзик, олівець, цукор. (Корисний, Україна, гудзик, олівець, цукор).
2. Українська, цукерка, якор, в літку, бобуся. (Українська, цукерка, якір, влітку, бабуся).
3. Парасолька, папір, годинник, лелека, бджола. (Парасолька, папір, годинник, лелека, бджола).

«Ігри Діда-Буквоїда»

Допомагає не тільки розвинути у дітей увагу, орфографічну зіркість, а й привчає працювати з орфографічним словником. Учитель готує набори карток у конвертах. Колектив учнів класу об'єднують у малі групи по чотири школяра у кожній. Діти намагаються відгадати слова за приголосними, або за голосними, перевіряють правильність їхнього написання за орфографічним словником і записують слова у зошити.

«Вилучи зайву літеру»

Один школяр пригадує словникові слова і записує їх у стовпчик, використовуючи зайві літери. Другий - закреслює олівцем літери, які він вважає зайвими, та перевіряє правильність записаних слів за орфографічним словником. Ось варіанти таких слів:

Вурлиця - вулиця,

зайєць - заєць,

килдим - килим,

ме-торо - метро,

дознака - ознака,

ясень - ясен.

«Чарівник»

Педагог каже: «Зараз ви всі - чарівники. Вам треба «оживити» предмети - утворити від іменника, який відповідає на питання «що?» спільнокореневе слово - іменник, який відповідає на питання «хто?».

Наприклад:

Банк - банкір,

бібліотека - бібліотекар,

Київ - киянин,

комбайн - комбайнер,

космос - космонавт,

навчання - учитель.

«Хто (що) заховався?»

Розвиває у молодших школярів логічне мислення. Вчитель вивішує на магнітну дошку малюнки предметів зворотною стороною до дітей. На зворотній стороні записано кілька ознак предмета, який «заховався». Педагог читає ці ознаки. Учні намагаються назвати предмет. Якщо вчитель відкриває малюнок, то діти із завданням впоралися. Школярі складають речення зі словом, яке позначає названий предмет, у зошитах. Один з учнів коментує правопис словникового слова.

Матеріал для ігор:

- 1.Стрімкий, залізний, точний... (годинник).
- 2.Працьовитий, рідний, старенький... (дідусь).
- 3.Новий, цікавий, словниковий... (диктант).
- 4.Хижий, маленький, сірий, безхвостий, колючий... (їжак).
- 5.Легкий, дерев'яний, кольоровий... (олівець).
- 6.Перший, вихований, мудрий... (учитель).
- 7.Коричнева, солодка, шоколадна... (цукерка)